

5. Про національні меншини (спільноти) України. Закон України від 13.12.2022 року. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 46, ст.114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#top>

6. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник В. Б. Євтух, А. А. Попок, В. П. Трощинський та інші. За ред. В. Б. Євтуха. К.: Альтерпрес, 2011. 304 с.

Медведь Юлія Володимирівна,

здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра Інституту заочного та дистанційного навчання Національна академія внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна,

завідувач кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ І МУНІЦИПАЛІЗМУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі український конституціоналізм і муніципалізм зазнають глибоких змін, що зумовлені чітко вираженим прагненням держави до інтеграції в європейську та євроатлантичну спільноту. Особливо активізувалися ці процеси після Революції Гідності у 2013-2014 роках та внесення до Конституції положень, які закріпили євроінтеграційний напрям у 2019 році.

Однією з ключових подій у розвитку українського конституціоналізму стало ухвалення Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 7 лютого 2019, який вніс зміни до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на членство в ЄС і НАТО. Відповідні зміни внескні у Преамбулі Конституції України та інших статтях, що визначило нові принципи державної політики на конституційному рівні.

У преамбулі Основного закону, додавали положення про «підтвердження європейської ідентичності українського народу та незворотності європейського та євроатлантичного курсу України». Так, статтю 85 Конституції України доповнено частиною п'ятою, якою надано повноваження Верховній Раді України визначати засади внутрішньої і зовнішньої політики, «у тому числі реалізацію стратегічного курсу держави на повноправне

членство України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору» [1]. Статтю 102 доповнено частиною третьою, згідно з якою Президент України забезпечує «реалізацію стратегічного курсу держави на повноправне членство України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору». Подібні зміни було внесено до статті 116, де визначено одне з основних завдань Кабінету Міністрів України: забезпечити «реалізацію стратегічного курсу держави на повноправне членство України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору».

Ці конституційні зміни мали ґрунтовне значення для розвитку українського конституціоналізму, бо вперше на найвищому правовому рівні було закріплено стратегічні орієнтири держави. Це означало перехід від декларативних намірів до юридично обов'язкових норм, що створило правову основу для системної трансформації всіх сфер державного управління відповідно до європейських стандартів.

Укладення та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом стало ключовим кроком у правовому оформленні взаємодії та поступової інтеграції України до європейського правового простору [4]. Цей документ напряду пов'язаний з модернізацією українського конституціоналізму, адже передбачає гармонізацію національного законодавства з правовими нормами ЄС. Відповідно до статті 474 Угоди, Україна зобов'язана поступово узгоджувати своє законодавство з нормами Євросоюзу в різних сферах, серед яких: конституційне та адміністративне право, захист прав людини, судочинство і фундаментальні свободи. Особливу роль у цьому процесі відіграє Розділ III Угоди – «Юстиція, свобода та безпека», який передбачає комплексну реформу судової та правоохоронної системи, а також органів, відповідальних за забезпечення прав людини, відповідно до європейських стандартів.

З метою ефективної реалізації положень Угоди про асоціацію виникла необхідність у створенні спеціальної інституції. Постановою Кабміну було засновано Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, що відповідає за узгодження дій центральних органів виконавчої влади у процесі імплементації Угоди та підготовки України до вступу в ЄС і НАТО.

На кінець 2024 року Україна продемонструвала відчутні результати у виконанні взятих на себе зобов'язань за Угодою про асоціацію. За даними Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, рівень адаптації національного законодавства до норм ЄС досяг близько 65%, що свідчить про інтенсивне проведення реформ.

З 2015 року Україна намагається виконувати вищезазначену Угоду, для пришвидшення вступу до ЄС. Незважаючи на військову агресію з боку РФ, Україна не відступає від своїх зобов'язань, якби важко це не давалося. Проводяться реформи у всіх сферах життя держави та суспільства, підводячи все під європейські стандарти.

Починаючи з 2015 року, в Україні було розпочато масштабне

реформування територіальної організації влади, що завершилося у 2021 році затвердженням оновленої редакції Закону України «Про місцеве самоврядування» [10]. Ця реформа докорінно змінила адміністративно-територіальний устрій держави, започаткувавши створення спроможних громад, здатних якісно надавати публічні послуги населенню. Конституційні зміни, закріплені в Законі про децентралізацію, внесли правки до розділу XI Основного Закону, що регулює питання місцевого самоврядування [10]. Вони забезпечили суттєве розширення повноважень органів місцевої влади, зміцнили їх фінансову автономію та впровадили механізми контролю за ефективністю їх роботи. Перетворення системи місцевого управління в Україні відбувалося за підтримки міжнародної спільноти. Зокрема, вагомий внесок зробила ініціатива «U-LEAD з Європою», реалізована за фінансування та участі Європейського Союзу та його держав-членів. Ця програма надала значні ресурси – як технічні, так і фінансові – для зміцнення спроможності територіальних громад [13]. На сьогодні понад 1400 об'єднаних громад по всій країні, що сприяє якісному підвищенню рівня місцевого врядування.

Важливою складовою оновлення українського конституціоналізму стала трансформація механізмів захисту прав людини з урахуванням норм та практик, усталених у європейському правовому просторі. Імпульсом до цього процесу стала ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод ще у 1997 році. Прийняття законодавства про виконання рішень Європейського суду з прав людини стало важливим кроком на шляху імплементації рішень міжнародної судової інстанції у внутрішнє правове поле України. Такий підхід забезпечив реальне втілення міжнародних стандартів у національній юриспруденції. На 2024 рік Україна досягла значного прогресу у виконанні рішень ЄСПЛ, що було зафіксовано у звітах Комітету Міністрів Ради Європи.

Трансформація сучасного українського конституціоналізму та муніципалізму в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції вирізняється комплексністю, системністю та невідворотністю. Конституційне закріплення євроінтеграційного напрямку у 2019 році стало юридичною основою для всіх наступних перетворень та заклало міцний фундамент для трансформації державно-правових інституцій.

Ключові здобутки цього процесу: по-перше, створення ефективної системи місцевого самоврядування шляхом децентралізації влади – що забезпечило спроможні територіальні громади та покращення публічних послуг, по-друге, модернізація судової системи разом із спеціалізованими антикорупційними органами, що значно підвищило рівень незалежності правосуддя; по-третє, цифровізація державного управління, завдяки якій тепер взаємодія громадян і держави є набагато ефективнішою та прозорішою.

Виклики воєнного стану довели міцність української конституційної системи та її здатність працювати навіть в екстремальних умовах, зберігаючи базові демократичні принципи та права людини.

Подальші перспективи розвитку пов'язані з набуттям повноправного членства в ЄС та НАТО, що вимагатиме завершення процесів адаптації

національного законодавства до європейських стандартів. Особливу увагу необхідно приділити розвитку цифрових прав, екологічного законодавства та системи соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini>
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII.
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): Закон України «» від 2 грудня 2019 року № 2598-VIII.
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. Ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. Ратифікована Законом України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII.
7. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII.
8. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII.
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (в редакції 2021 року).
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг: Закон України від 10 грудня 2015 року № 888-VIII.
11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV.
12. Про затвердження Положення про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції: Постанова КМУ від 4 жовтня 2023 року № 1106.
13. Програма «U-LEAD з Європою». Офіційний сайт: URL: <https://u-lead.org.ua/>